

Szépmező Szárnya

avagy vezetői identitás-galéria
a magyarok vérzivataros századjaiból

Szépmező Szárnya

avagy vezetői identitás-galéria

a magyarok vérzivataros századjaiból

Tózsza István

Összefoglaló

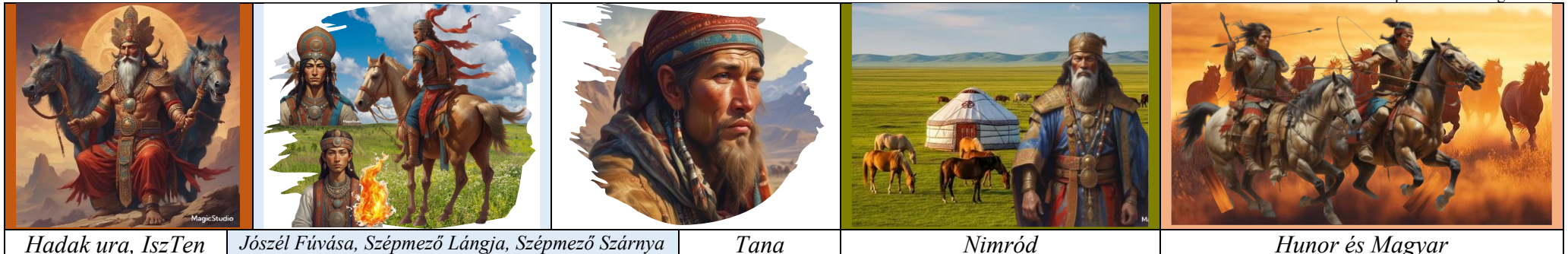
Ez a szubjektív ismeretterjesztő írás a magyarságtudatban megjelenő, meghatározó, uralkodó történelmi alakok arcképcsarnokának az áttekintése illusztrált és táblázatos formában kronológiai sorrendben is megjelenítve őket. Összesen 10 tábla szerepel, ha ezeket külön-külön egymás alá szerkesztjük, akkor a magyar népet a történelem során „irányító,” egymást követő vezérek, fejedelmek, királyok, császárok közötti rokonsági, leszármazotti kapcsolatokat egyben látjuk. Az egyes táblák között az adott időszakhoz köthető „hősök” fontos személyek 22 képgalériája is szerepel, mint egy magyar „Pantheon.” A képek forrása az internet.

A legendák kora

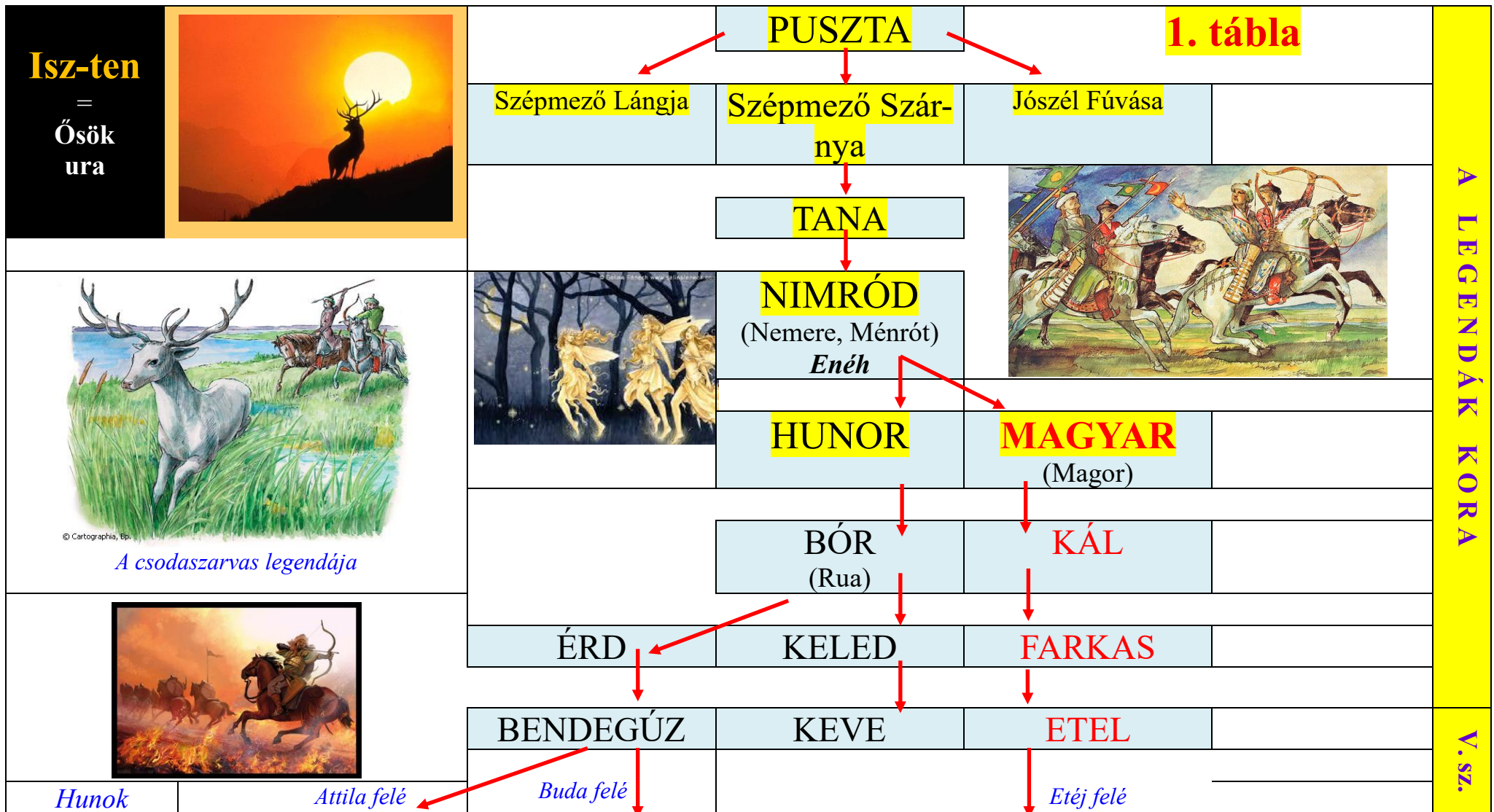
A 2020-as években, a Török Tibor professzor által korábban kidolgozott archeogenetikai kutatások eredményeképpen már elfogadott történelmi tény, hogy a magyar őshaza, a *Magna Hungaria* nem igazán az Ural-hegység nyugati hegylábfelszínén, a mai Baskíria és a Tatár Köztársaság vidékén terült el, ahol Julianus barát is megtalálta őseinket az 1230-as évek végén, és ahogy azt generációkon át tanultuk az iskolában, hanem sok ezer kilométerrel keletebbre, Belső-Ázsiában, valahol a Tien-san-hegység és a Góbi-sivatag régiójában, a hunok egykori szállásterületén, vagy annak szomszédságában.

Írásos emlékek híján a belső-ázsiai magyar történelem természetesen a legendák kódéba vész. Ahogy Komjáthy István írja a Mondák könyvében, az Égig érő fa tetején lakott az Öreg Isten (*isz-ten*, mint „ősök ura”), más néven a Hadak ura leszármazottjával, a hun-magyar nemzet ősapjával, a földre szállott Pusztával, s annak három fiával: Jószeľ Fúvásával, Szépmező Lángjával és Szépmező Szárnyával. Tőlük eredeztethető a hun-magyar legendák világa. Szépmező Szárnyának fia volt Tana, s az övé az első, több néven is ismert hatalmas vadász-fejedeleme: Nimród vagy Nemere, Ménrót. Nimród és Enéh fiai voltak Hunor és Magyar (vagy Magor) a hun és a magyar nép ősapjai, akik a csodaszarvast üzve érkeztek meg Európa határára – a legendák szerint. Hunort, s Magyart a Hadak ura csillagszekéren felrepítette a Hősök mezejére; s akkor Nimród rovókésével a sátor előtti oszlop oldalára ezt véste fel: „*Vándor, aki emellett az oszlop mellett elmegy, állj meg, vedd le süveged. Én rovom itt e sorokat, az öreg Nimród, a Puszta fejedelme. Két büszke fiam életében csak másokért verekedett. Hunor, s Magyar; e két hős nevét el ne feledd.*”

Képek forrása: Magic Studio

Amikor a legenda szerint Hunor és Magyar szétváltak, az egyik a hun, a másik a magyar nemzet ősapja lett. Hunor utódai, a hun nép vezérei: Bór (vagy más néven Rua király), annak két fia, Érd és Keled vezérek; Keled fia Keve kapitány, Érd fia Bendegúz, s annak két fia Attila és Buda a hunok két nagy királya már történelmi személyiségek és a Római birodalom hatalmának megtörésére készültek az V. században. A hunok szállásterületének „fővárosa” a mai Szeged és Algyő térségében volt. „Nem szorul e város tetemes falakra, nagy henye kövekből nincsen összerakva; az Erőnek szolgál kiröpítő fészkül, nem a pulyaságnak biztos menedékül”. A magyar vezérek vérvonala: Kál, Farkas, Etel, Etéj, Ed és Ügyek – Álmos apja – a VIII. században, már történelmi személyiségnek számít.

	ATTILA (Etele ~ Folyó, a Volga) † 453 <i>Réka, Krimhilda, Mikolt</i>	BUDA † 453 előtt	2. tábla	ETÉJ		
				ED		
CSABA 	ALADÁR <i>Attila király:</i> <i>Csillag hullik, föld reng</i> <i>Jött éve csudának!</i> <i>Imhol én, imhol én,</i> <i>Pörölye világnak!</i>	 <i>Emese álma</i>		ÜGYEK (kende, kündü ~ a Nap) <i>Emese</i>	LEVÉDI (gyula, dzsila ~ a Hold)	
 <i>Csaba királyfi</i> <i>a Hadak útján (a Tejút)</i>		 <i>Törzsszövetség / a Vérszerződés</i>		 <i>turul sólyom</i>		VIII. sz.
				ÁLMOS (Álmucs) 819-895 (kende, 1. fejedelem) Megyeri (magyari) törzs (Fejér, Veszprém, Komárom-Esztergom) <i>Ajnó</i>	KURSZÁN (gyula)	
TASS Jenő törzs (Nyírség) <i>Lél ↓ felé</i>	ELŐD Nyék törzs (Nyugat-Dunántúl, Rábaköz) ↓ <i>Szabolcs felé</i>	OND Tarján törzs (Temesköz, Körösvidék)	HUBA Kér törzs (Csallóköz, Nyitravidék)	KOND Kürt-gyarmat törzs (Dél-Dunántúl) ↓ <i>Árpád felé</i> ↓ <i>Bulcsú felé</i>	TÉTÉNY (Töhötöm, gyula) Keszi törzs (Erdély) ↓ <i>Harka felé</i> ↓	IX. század (801-900)

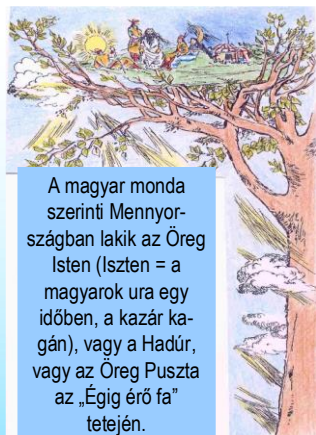
A hun birodalom a zseniális Attila király halála, 453 után összeomlott. Első feleségétől született fia, Csaba királyfi a legenda szerint a maradék hunokkal felszállt az égre, a Hadak útjára, amelyet ma Tejútnak neveznek. Négy évszázaddal később a magyarok érkeztek a Kárpát medencébe, akiknek nagy része addig Magna Hungáriából elvándorolt Levédiába, a mai Ukrajna keleti részén fekvő Donyec-medencébe, a Donyec és a Don folyók közötti területre. Ők voltak a „doni magyarok”. Innen tovább vándoroltak a besenyők támadásai miatt Etelközbe, a mai Ukrajna középső részébe a Dnyeszter, a Dnyeper és Donyec folyók közötti hatalmas síkságra, majd Álmos fejedelem idejében a mai országunk, a Kárpát-medence felé. A magyar törzsek nomád társadalmában a vérségi rendszerben szerveződő hatalmi ágak megosztása szerint a törvényhozó hatalmat a szent fejedelem, a kende képviselte (jelképe a Nap, a Kündü). A végrehajtó hatalom letéteményese a gyula volt (jelképe a Hold, a Dzsila). Az igazságszolgáltató hatalom névlegesen a horka kezében volt. A Honfoglalás előtt 7 magyar törzs vezérei kötöttek vérszerződést: a magyar, a jenő (jelentése erős), a nyék, a tarján, a kér, a kürt-gyarmat és a keszi. Hozzájuk csatlakozott 3 kabar törzs: a bors, az aba és az örs. A Kárpát-medence legvédehetőbb helyén, közepén, egy nagy folyó (a Duna) nagy szigetén (Csepelen) telepedett le a magyar törzs szent fejedelme, a kende (aki akkor már Árpád vezér volt). A többi törzs körben, a nomád állattartásra leginkább megfelelő helyeken telepedett le. A kabaroknak a legeltető állattenyésztésre már kevésbé alkalmas felvidék jutott (a mai Borsod, Abaúj, Nógrád és Gömör megyék); az ő leszármazottjaik a palócok. A rómaiak által már feltárt erdélyi (dáciai) só- és aranybányák területén a végrehajtó hatalmat képviselő, hadi vezetőt – a gyulát – akkoriban adó keszi törzs telepedett le, szert téve így a későbbi állami jövedéki termékek jelentős részére. A törzsszövetség tagjai egészen az államalapító István királyig önálló külpolitikát folytattak. (Amikor Géza fejedelem Esztergomban elkezdte építtetni a keresztény bazilikát, Gyulafehérvárott, Erdélyben már keresztény székesegyház működött – igaz nem a római, nyugati, hanem a bizánci, keleti kereszténység jegyében.) A homokos-mocsaras Duna-Tisza köze lakatlan maradt, oda a később érkező kunok telepedhettek le.

A magyar törzsek letelepedése a Kárpát-medencében

A magyarok első nagyasszonya Ügyek fejedelem felesége, Emese volt. Álmában egy turulmadár (egy kerecsen sólyom) szállt rá, s a jurtából egy ezüst folyó indult meg: ez az „Emese álma” és az Árpád-házi királyok vérvonala. Ügyek és Emese megszülető gyermekét ezért Álmosnak nevezték. Ő kovácsolta össze a magyar törzsek szövetségét, és vezette a törzseket a Kárpát-medence felé, Attila hun király szállásterületének visszahódítása céljából. Az Árpád-házi királyok krónikásai is ezt hangsúlyozták, a magyar Honfoglalást nem hódításnak, hanem egyfajta „hazatérésnek” tekintve, hiszen a hunokat testvérnépnek tekintették.

Amíg az archeogenetika nem igazolta a hun-magyar rokonságot, az azt kizáró finnugor nyelvészeti bizonyítékok alapján e sorok írója is geopolitikai öngazolásként tekintett az Árpád-házi krónikások állítására. Egy ízben, 2010-ben a Corvinus Egyetemre egy svájci diákcsoport érkezett, és nekem, mint geográfusnak, egy rövid magyarországi ismertetést kellett adnom nekik a Duna rakpartján az Egyetem előtt. „A magyarok nem hunoknak, hanem magyaroknak nevezik magukat és az országot sem Hunniának, hanem Magyarországnak.” Mondtam, mert tudtam, hogy a hun angolul barbárt jelent. Az egyik diáklány kérdezte: „Hát a magyarok nem egyenes leszármazottjai a hunoknak?” „Nem – válaszoltam –, a magyarok 400 évvel később érkeztek ide, semmi köztük Attila hunjaihoz.” Majd másról beszélve azt mondtam: „Látják szemben a Gellérthegy oldalán azt a nagy üreget? Az régi magyar nyelven Pest, és arról kapta a nevét a szemben fekvő városrész.” Erre a diáklány újból kérdezett: „És miről kapta a nevét Buda?” „Buda Attilának a bátyja volt” vágtam rá, és rádöbbsentem, hogy még a magyar főváros nevében is tükröződő rokonságot nehéz tagadni –, még a finnugor nyelvi bizonyítékok mellett is. ☺

A magyar monda szerinti Mennyországban lakik az Öreg Isten (Iszten = a magyarok ura egy időben, a kazár kagán), vagy a Hadúr, vagy az Öreg Pusztá az „Égig érő fa” tetején.

Nimród

Kép: www.hungarianambiance.com

A magyar monda szerint Nimród az Öreg Pusztának és Szépmező Szárnyának a leszármazottja, Tanának a fia volt Magna Hungáriában, vagyis az Ural-hegység lábánál fekvő Ősházában. Felesége Enéh, két fia: Hunor és Magyar, a hunok és a magyarok ősei. Nimród (más néven Nemere, vagy Ménrót) híres vadász volt. Ő a magyarok ősapja.

A magyarok Álmós vezetésével elfoglalták Kijevet, Ukrajna mai fővárosát is. „A magyarok Kijev előtt” Vágó Pál festménye.

Álmós

Álmós vezér és az „Emese álmában” ugyancsak megjelenő mesebeli sólyom, a turul, a magyar nemzetség jelképe.

A hét magyar törzs szövetségének első fejedelme. Ügyek és Emese fia. Emese, a magyarok nagyasszonya álmot látott („Emese álma”), miszerint egy ezüst folyó indult el a jurtából: ez az Árpád-ház. Álmós vezetésével szakadtak el a magyarok a kazároktól Etelközben, a Don, a Dnyeper, a Dnyeszter folyók vidékén; és közelítették meg a Kárpát-medencét.

A magyarok bejövételét ábrázolja a Feszty-körkép, Pusztaszeren. Ennek egyik részlete: Árpád és a vezérek.

Árpád vezér lovasszobra Ópusztaszeren (Kligl Sándor)

Árpád vezér

Árpád vezetésével foglalták el a magyarok a Kárpát-medencét 895-ben. Árpád volt a 7 magyar és a 3 kabar törzs szövetségének fejedelme, a magyar törzs vezére. Ő hívta össze a Honfoglalás után az első országgyűlést, Pusztaszeren. Róla nevezték el a magyar uralkodók első, három évszázadon át uralkodó családját Árpád-háznak. Leghíresebb fia Levente volt.

Előd:
Nyék
törzs

A hét vezér

Huba:
Kér törzs

Töhötöm:
Keszi törzs

Tass:
Jenő törzs

Árpád és
Álmós:
Magyar
törzs

Kond: Kürt-
Gyarmat törzs

Ond:
Tarján törzs

Levente, Árpád első fia, a magyarok fiatal vezére

Botond

A mai Somogy megyében a Kürt-Gyarmat törzs („Botond törzse”) szálláshelyén élt, mint hadi vezető. Az ún. „kalandozások korában” egy Bizánc elleni hadjáratban vált legendássá: legyőzött párviadalban egy óriási termetű görögöt, majd baltával betörte az egyik bizánci várkaput. Azóta ő az erő és a bátorság megszemélyesítője a magyar mondákban.

Lehel

A legendás „Lehel kürtje” Jász-berényben.

Lehel vezér (Székely Bertalan rajza)

A Honfoglalás után, valószínűleg a Felső-Tiszavidéken letelepedett Jenő törzs (Tass vezér törzsének) hadnagya volt, aki Bulcsúval együtt vezette a magyarok külföldi hadjáratait. Fogságba esett Augusburg mellett a Lech mezei ütközet után, ahol kivégezték. Előtte állítólag kürtjével csapott agyon egy német tisztet „szolgám leszel a másvilágon” kiáltással.

Bulcsu

„A magyarok nyilaitól ments meg Uram, minket”

Bulcsu a bizánci császárnál

„Vérbulcsu” zseniális, Európa-szerte ismert és rettegett magyar hadvezér volt Taksony fejedelem idejében. A Kürt-Gyarmat törzs hadnagyaként felismerte, hogy a magyarság érdeke azt kívánja, hogy a német birodalom ne legyen egységes és erős, ezért a „kalandozások” során mindig ott és úgy avatkozott be seregével a német belharcokba, hogy az egységet megakadályozza. Nem véletlen, hogy Augusburgnál fogságba esvén, kivégezték.

Szent István király

István király lovas-szobra a Halászbástyán.

Eredeti, pogány neve Vajk volt. Géza (Gyeücsa) fejedelem és Sarolt egyetlen fia, akit Koppány vezér ellenében fejedelemmé választottak. Ő lett az első magyar király, az állam megalapítója, a keresztény vallás elterjesztője, az első és a legjelentősebb Árpád-házi királyunk, az „Országépítő”. Tűzzel-vassal alakította ki a Magyar királyságot: erős európai állammá.

	SZABOLCS (Csák nemzetség)	ABA, BORS és ÖRS három kabar törzs (Bükk, Mátra, Nógrád, Gömör, Felvidék)	Álmos felől	3. tábla	Kond felől	HARKA (Horka) (gyula)
LÉL (Lehel) † 955	AZ ÁRPÁD-HÁZ		ÁRPÁD 895-907 (kende, 2. fejedelem)	BOTOND (Ond vezér fia)	BULCSU (gyula) † 955 GYULA	ZOMBOR (Zsombor)
TEVEL † 907 előtt	LEVENTE (Liüntia) † 907 előtt	ÜLLŐ (Jeleki) † 907 előtt	TARHOS (Tarkacsu) † 907 előtt	JUTAS † 907 előtt	SOLT (Zsolt, Zolta) 907-940 3. fejedelem	
			TORMÁS (Termacsu)	FAJSZ (Falicsu) 940-948 4. fejedelem	TAKSONY 948-972 5. fejedelem	
	TAR SZERÉND			GÉZA (Gyeücsa) 972-997 6. fejedelem Erdőelyi Sarolt	MIHÁLY (Mikhál)	
KOPPÁNY † 999	leány Vitéz Bole- szló lengyel fejede- lemhez	leány Orseolo Otto velencei dó- zséhez	leány ABA SÁMU- ELhez, aki 3. király 1041-1044	I. SZENT ISTVÁN (Vajk) 997-1038 7. fejedelem, 1. király Bajor Gizella	VAZUL (Vászoly) Kál vezér leánya	
Bezprim felé	Péter felé	Szent Imre felé	Levente felé	Endre felé	Béla felé	

X. század (901-1000)

XI. sz.

Sarolt, az erdélyi keszi törzs hadnagyának a lánya, Géza fejedelem felesége és Vajk (István) anyja. Az ő hatására kapta Vajk a keresztény nevelést, s az ő akaratára lett István fejedelem, majd király

Sarolt szinte Géza helyett uralkodott. Amikor Istvánnak meg kellett törnie az erdélyi Gyula (nagybátyja) hatalmát, Sarolt szembe fordult fiával, aki őt ezért Nyitra várába záratta.

Balra: „Vajk megkeresztelése” (Benczúr Gyula festménye)

A legfontosabb magyar ereklye: a „Szent Jobb” (István király jobb keze a pesti Bazilikában)

Szent Imre

Szent István király hatalmas tekintélye miatt bajorországi Gizella királynétől született egyetlen fiát szentté avatták. Imrét tökéletes uralkodónak neveltette István, a tanítója az olasz Gellért püspök volt, akiről a Gellért-hegyet nevezték el később. Sajnos Imre, aki anyja révén a német császárság örököse is volt „vadászbalesetben” fiatalon meghalt.

István király serege Csanáddal, legyőzi Keán bolgár uralkodót (Képes Krónika).

Csanád

Csanád, István király „éles kardja”

Szent István király egyetlen magyar hadvezére a német comesek mellett. Kezdetben a Maros vidéki Ajtony vezért szolgálta, de segített Istvánnak Koppány és Gyula legyőzésében is. Ő alapította a mai Szeged vidékén a Csanádi püspökséget. István király halála után a lázadó besenyők elleni harc során halt meg.

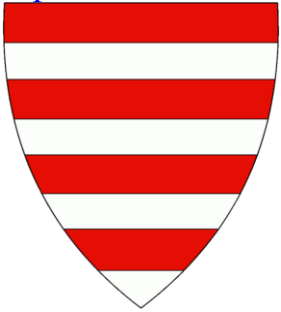
Zotmund a német hajók elsüllyesztésére készül a Dunán

Búvár Kund

Vazul 3 fia közül, István király halála után először I. Endre lett a király, s öccse Béla herceg volt a hadak fővezére. Egyik nagy német betörés idején Pozsonynál egy Kund (Zotmund) nevű vitéz odaúszott a Dunán horgonyzó, német utánpótlást szállító hajókhoz, s megfúrta őket. Az elsüllyedt hajók miatt a német császár kimenekült az országból.

BEZPRIM (Veszprém)	„Velencés” PÉTER 1038-1041 és 1044-1046 2. és 4. király	4. tábla SZENT IMRE †1031	LEVENTE † 1046	I. ENDRE (András) 1046-1061 5. király <i>Kijevi Anasztázia</i>	I. BÉLA 1061-1063 6. király <i>Lengyel Richeza</i>	XI. század (1001-1100)
 <i>Bátor Opos</i>	 <i>I. László király</i>	SALAMON 1063-1074 7. király <i>Német Judit</i> császárlány	 <i>Salamon</i>	I. GÉZA 1074-1077 8. király <i>Bizánci Zsófia</i> <i>Bizánci Szünadéné</i>	I. SZENT LÁSZLÓ 1077-1095 9. király <i>Német Adelheid</i>	
<i>Könyves</i>		<i>Boszorkányok pedig nincsenek ...</i> <i>„De strygis vero, quae non sunt, nulla questio fiat”</i>	„Könyves” KÁLMÁN 1095-1116 10. király <i>Nápolyi Felicia</i> <i>Orosz Eufémia</i>	ÁLMOS herceg <i>Orosz Predszláva</i>	PIROSKA (Priszka) bizánci császárhoz	
 <i>Kálmán</i>						
	 <i>István felé</i>	II. ISTVÁN 116-1131 11. király <i>Német Adelheid</i>	BORICS	„Vak” II. BÉLA 1131-1141 12. király <i>Szerb Ilona</i>	 <i>Aradi országgyűlés</i>	XII. sz. (1001-1200)
		II. GÉZA 1141-1162 13. király <i>Kijevi Eufrozina</i>	„Admonti” ZSÓFIA	II. LÁSZLÓ 1162-1163 15. (ellen)király	IV. ISTVÁN 1163-1164 16. (ellen)király	
 <i>Szent Korona</i>				<i>Béla felé</i>		

Szent László király

Szent László
aranyból készült
hermája Győrben
(herma =
mellszobor alakú
ereklyetartó)

A magyarok legtükéletesebb lovagkirálya; mind hadvezérként, mind uralkodóként kiváló jellemű személyiség volt, a csatákban mindig az első sorban vezette a seregét, az alattvalói rajongtak érte, tetteit legendák övezték. Egyetlen leányát, Piroskát, maga a bizánci császár kérte feleségül. Váradon (Nagyváradon) temették el, az volt kedvenc városa.

Bátor Opos

A legenda szerint az Ecsedi-láp mélyén egy sárkány élt, amelyet Opos ölt meg, bizonyosságul elhozva annak 3 fogát. (Szobra: Nyírbátorban, a képen.) A 3 sárkányfog és a sárkány azóta is a Báthory család címerén szerepel.

István király bajor származású hadvezérének, Vencelinnek az unokája, aki a fiatal Salamon királyt támogatta Géza és László hercegek elleni harcában. Rendkívüli erejű, legendás vitéz volt, csak László herceg (a későbbi Szent László király) volt hozzá mérhető. Bátor Opostól származtatja magát a Báthory család.

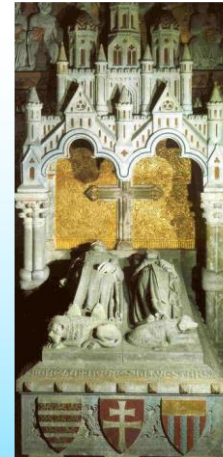
Könyves Kálmán koronázása

"de strigis vero, quae non
sunt, ne ulla quaestio fiat"

Könyves Kálmán

A néhai I. Géza király két fia közül Szent László nem a daliás Álmost, hanem a tudós Kálmánt tette meg utódjául a magyar trónon. Jó választás volt: Kálmán bölcsen uralkodott, Lászlóhoz hasonlóan erős országot épített és hódításokat is folytatott. A sötét, babonás középkorban az ő törvénykönyvében áll a híres mondat: „Boszorkányok pedig nincsenek”.

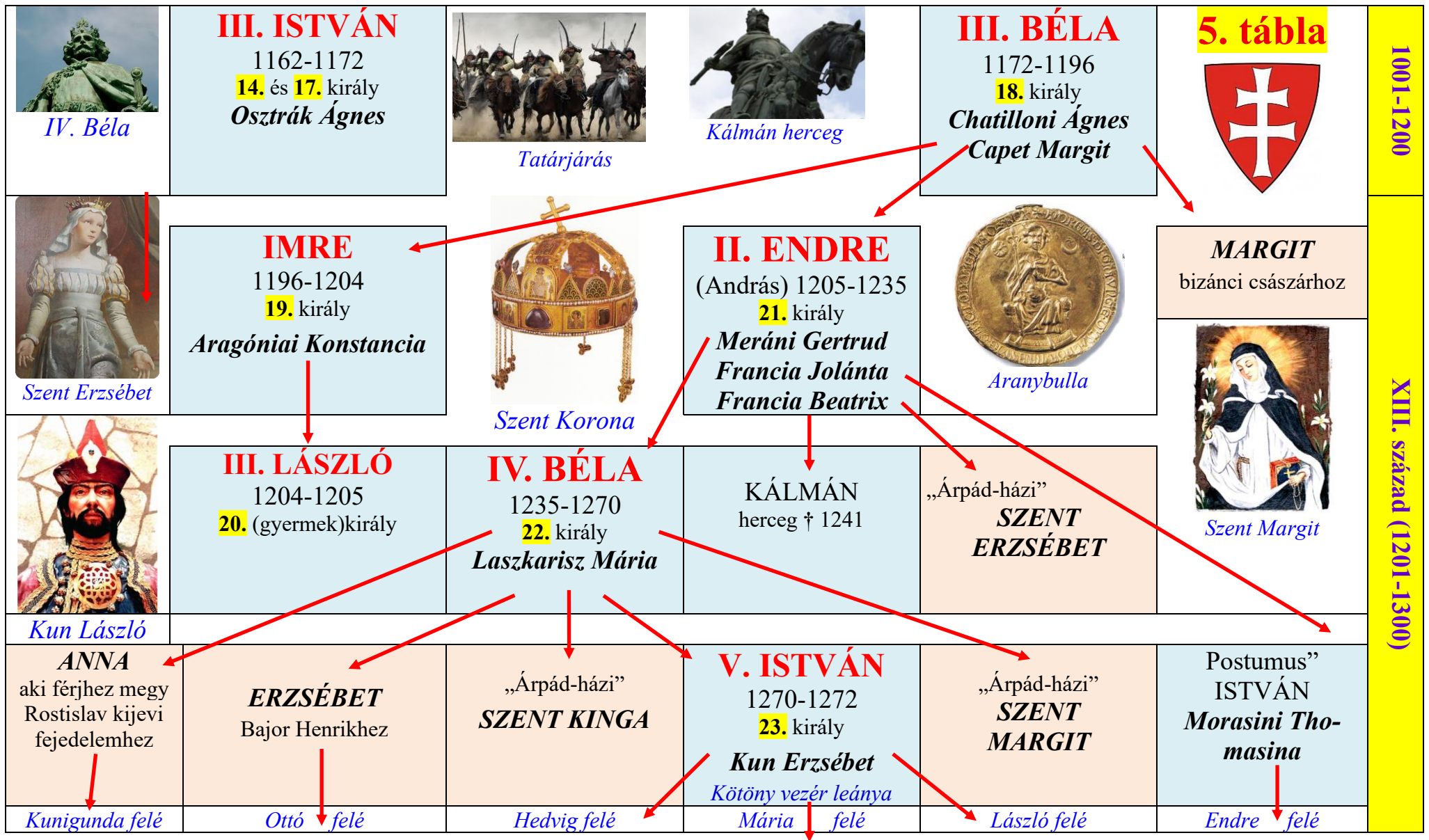
III. Béla és felesége sírja
a budai Mátyás
templomban. A magyar
királyok temetkezési
helye – kevés kivétellel
– a székesfehérvári
bazilika volt. Ez
azonban a török
időkben teljesen
elpusztult. III. Béla sírját
jóval később tárták fel,
így az épen maradt, s
Budára szállították.

III. Béla

Az egyik legsikeresebb Árpád-házi politikus. A bizánci császár udvarában nevelkedett és tanult, mert őt szánták Bizánc császári trónjára, de úgy alakult, hogy haza kellett jönnie. Az ő uralkodása alatt volt az ország a legerősebb, a legtekintélyesebb, a királyi központi hatalom a legnagyobb az egész Árpád-korban.

XIII. század (1201-1300)

Erzsébet temetésekor csodák százai történtek

Szent Erzsébet

II. Endre király leánya volt Árpád-házi Szent Erzsébet. Már kis korában németföldre került jegyesnek, majd hercegi feleségnek. Apjától örökölt adakozó kedve elsősorban a szegényeket segítette. Szélsőségesen jótékony volt, s már életében szentként tisztelték. Németországban olyan erős kultusza alakult ki, hogy azt a reformáció sem tudta elhomályosítani.

IV. Béla visszatér az országba a tatárjárás után

IV. Béla

II. Endre és Gertrud fia, aki uralkodása kezdetén maga ellen hangolta az ország nemességét, mert vissza akarta állítani az erős királyi hatalmat. A tatárjárás az ő idejében pusztította el az országot, és IV. Béla megváltozott: mindenütt várakat építtetett (ami a török korban megmenti majd az országot) és újjá szervezte az államot. Ő volt a második „országépítő”.

A Margitsziget és a kolostorrom

Szent Margit

Árpád-házi Szent Margit IV. Béla és Mária királyné leánya volt és a tatárjárás idején domonkos rendi apácának ajánlották az éppen megszületett kislányt. A mai Margitszigeten (akkor a Nyulak-szigetén) épült zárdában rendkívül önsanyargató és igénytelen életet élt, gyógyított. Ma Budapest védőszentje! (Csak 1942-ben avatták szentté.)

Szent Kinga

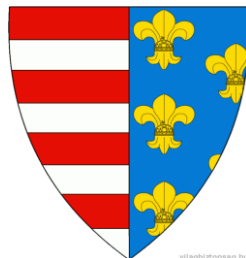

A híres Wieliczka sóbányákat Lengyelországban Kinga nyitatta meg, s az apja adott hozzá bányászokat a máramarosi sóbányákból. Ezek a sószobrok Szent Kinga legendáját ábrázolják.

IV. Béla király és Mária királyné leánya, Szent Margit testvére. Lengyel királyhoz adták feleségül. Kunigunda néven igen népszerű királyné lett, kolostorokat alapított, majd vezetett. Ő Lengyelország egyik védőszentje.

KUNIGUNDA aki hozzámegy Ottokár cseh ki- rályhoz	OTTÓ 1305-1307 27. király	6. tábla HEDVIG lengyel királyhoz	MÁRIA aki hozzámegy Anjou „Sánta” Károly- hoz	„Kun” IV. LÁSZLÓ 1272-1290 24. király <i>Francia Izabella</i>	III. ENDRE (András) 1290-1301 25. király <i>Kujáviai Fenena</i>	1201-1300
VENCEL 1301-1305 26. király	MARTELL KÁROLY <i>Habsburg Klementina</i>	MARGIT <i>Valois Károly</i>	„Durazzói” JÁNOS <i>Perigold Ágnes</i>		ERZSÉBET	XIV. század (1301-1400)
Az utolsó aranyágacska: III. Endre király						
I. KÁROLY RÓBERT <i>Lokietek Erzsébet</i> 1307-1342 28. király	ANJOU-HÁZ		KÁROLY	„Durazzói” LAJOS <i>Coriglioni Margit</i>		
	„Nagy” I. LAJOS 1342-1382 29. király <i>Kotromanic Erzsébet</i>	ENDRE herceg † 1341 >>>	„Nápolyi” <i>Johanna</i>		„Kis” II. KÁROLY 1385 31. (ellen)király	
<i>Nagy Lajos</i>	<i>Mária felé</i>		<i>Hedvig felé</i>	<i>Anjou címer</i>		

A Morva mezei ütközet, ahol IV. László Habsburg Rudolfot segítette győzelemre (így támogatva a Habsburg dinasztia felemelkedését) a cseh Ottokár király elleni harcában.

Kun László

IV. Béla unokája, V. István és Kun Erzsébet fia, IV. László: Kun László néven vált hírhedté a magyar történelemben. Legendássá azért vált az alakja, mert a vad kunok között érezte jól magát, Mandula, Édua nevű szeretőivel. Uralkodása idején az ország anarchiába süllyedt, s amilyen sikeres volt apja, István külpolitikája, annyira káros az övé.

Dezső vitéz élete feláldozásával megmenti Károly Róbertet a havasalföldi hadjáratban (Molnár József festménye)

Károly Róbert

Az Árpád-ház után ő volt az Anjou-ház első képviselője. Ügyes politikával és nehéz harcok árán letörte a kiskirályok hatalmát, kiemelte az országot a zűrzavarból, megszervezte az államot, létrehozta a Visegrádi országok szövetségét, egyszóval újra felemelte és jelentős európai hatalommá tette Magyarországot.

Nagy Lajos

A diósgyőri várat Nagy Lajos építette lovagvárrá: ebben volt Európa legnagyobb lovagterme. A vár az ő korától kezdve királynői nászajándék volt: a „királynék vára”

Apja, Károly Róbert politikájának a haszonélvezője. Hódító háborúkat folytatott, többek között a Nápolyi királyságot is elfoglalta, lengyel király is volt. Uralkodása alatt volt a legnagyobb magyar birodalom kiterjedése a Balti-tengertől a Fekete-tengerig és az Adriáig. Csak két lánya született, de olyan tekintélye volt, hogy Mária magyar, Hedvig lengyel uralkodónő lett.

Nagy Lajos király felmenti Toldi Miklóst az első magyar „erős felindulásban elkövetett emberölési” vád alól. Jobbra a Nemzeti Múzeum előtti Toldi szobor.

Toldi Miklós

Nagy Lajos király hatalmas erejű, legyőzhetetlen vitéze. Történetét Ilosvai Selymes Péter, majd Arany János írta meg a Toldi trilógiában. A Bihar megyei Nagyszalontáról származott. Bár a legendákban neve fennmaradt, valójában Arany János tette legendás nemzeti hőssé, 5 évszázaddal később. Toldi részt vett Nagy Lajos hódító háborúiban.

„Melyik út viszen itt Budára?”

„Repül a nehéz kő...”

A farkas kaland

A cseh bajnok legyőzése a Margitszigeten

Az elszabadult bika megfékezése a pesti utcán

Toldi Miklós, a legerősebb magyar tettei

„Rettenetes vitéz támadott belőle, kalászmódra hullt az ellenség előtte. Dicső híre neve fenn marad örökre”

Vydai-Brenner Nándor rajzai

Rozgonyi Cicelle

„Hej, Ki hozza, kormányozza Ide azt a gályát? Vagy már senki meg nem menti Magyarok királyát? Én, én hozom, gyöngé asszony, Hajómat az éjben: Ül fel uram Zsigmond király, Te is, édes férjem!”

Rozgonyiné Szentgyörgyi Cecília elkísérte a férjét a csatába Zsigmond király seregében az Al-Dunához. A Galambóci csata hőse lett, miután megmentette az uralkodó életét.

„Lászlóvárott a magyarság Vala bátorságban. Híre futott a csatának Széjjel az országban. Egy árva szó sem beszéli Zsigmond győzedelmét Mind a világ, széles világ Rozgonyi Cicellét.” (Részletek Arany János balladájából Zichy Mihály rajzaival)

Budai Nagy Antal

„Parasztfelkelés”
(Égerházi Imre)

Budai Nagy Antal szobra

Kolozsvár, a felkelés központja

Az első magyar parasztfelkelés az elviselhetetlen adóterhek miatt Erdélyben tört ki Zsigmond uralkodásának utolsó évében. A paraszt seregeket kismesek és polgárok vezették. Désnél legyőzték a nemeseket és tárgyalásokat kezdetek, de egy év múlva a Budai Nagy Antal vezette felkelést leverték.

	MÁRIA 1382-1387 30. királynő, aki hozzámegy > > >	„Luxemburgi” ZSIGMOND- hoz, 1387-1437 32. király és német császár Cillei Borbála	HEDVIG lengyel királynő, (Jadwiga) 1384- 1399 Wladyslav Jagello (Ulászló) litván fejedelemhez, akinek 4. feleségétől	7. tábla		1301-1400
Mária királynő					Hunyadi János	
	„Cillei-Luxemburgi” ERZSÉBET aki hozzá- megy ALBERT hez, aki 33. király 1437-1440	JAGELLO- HÁZ		Jagello I. ULÁSZLÓ 1440-1444 34. király	HUNYADI JÁ- NOS kormányzó Szilágyi Erzsébet	XV. század (1401-1500)
I. Ulászló						
	„Utószülött” V. LÁSZLÓ 1444-1457 35. király	ERZSÉBET aki hozzámegy >>>	Jagello KÁZMÉR lengyel királyhoz	HUNYADI LÁSZLÓ † 1458	HUNYADI (I.) MÁTYÁS 1458-1490 36. király Podjebrad Katalin Nápolyi Beatrix	
Kinizsi Pál				HUNYADI HÁZ		
		„Dobzse” II. ULÁSZLÓ 1490-1516 37. király Candalei Anna	ZSIGMOND lengyel király Bona Sforza	Mátyás király		XVI. sz.
Lajos felé	Anna felé		Izabella felé	Anna felé	Hunyadi címer	

Hunyadi a Nándorfehérvári diadalban: ennek emlékére rendelte el a pápa a déli harangszót. Jobbra a budavári Hunyadi szobor.

Hunyadi János

A valaha élt legnagyobb magyar hadvezér, a „törökverő”. Alacsony sorból emelkedett az ország leggazdagabb főurává. Vagyonát a török elleni küzdelemre fordította. A hadviselést Itáliában tanulta, többször vezetett hadjáratot a török birodalom belsejébe is (Várna, Rigómező). A mai Belgrádnál (Nándorfehérvárnál) világraszóló diadalt aratott a törökön.

Dugovics Titusz

Nándorfehérvár (régi magyar neve: Bolgár-fehérvár; nándorok = bolgárok). Ma: Belgrád.

„Dugovics Titusz” (Wágner Sándor festménye)

Nándorfehérvár ostrománál egy vitéz élete feláldozásával magával rántotta a mélybe azt a török tisztet, aki amikor már majdnem elfoglalták a várat, kitűzte a lófarkas lobogót.

Hunyadi és Kapisztrán Szent János a Nándorfehérvári csatában

Kapisztrán János

Kapisztrán ápolja a halálos beteg Hunyadi

„Tiszteletbeli magyar” hős. Olasz egyházi személyiség, híres eretnek üldöző, kegyetlen inkvizítor, aki 70 évesen jött Magyarországra és keresztes hadjáratot szervezett a török ellen. Nagyszerű szónok volt, feltűzelte az alig felfegyverzett tömeget, akik vértanúk szerettek volna lenni és Nándorfehérvárnál megtámadták a törököket, Hunyadi győzelmét elősegítve.

Hunyadi László

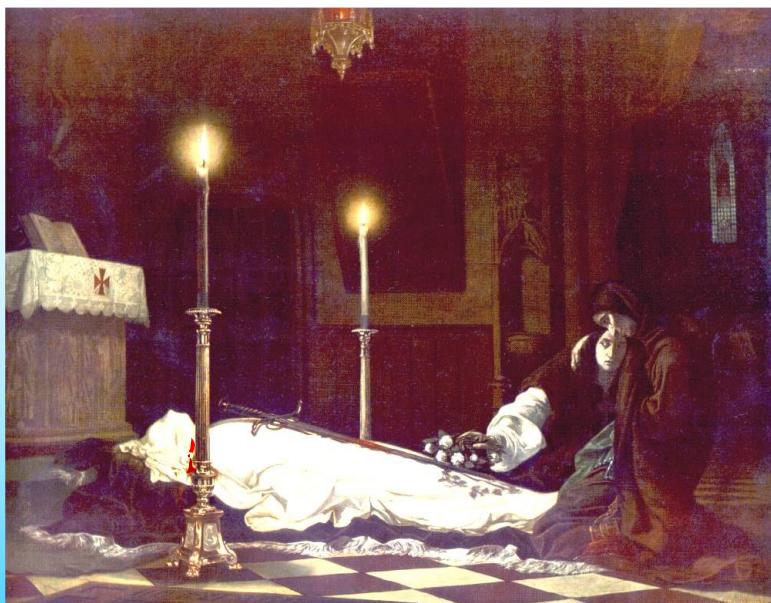
„Hunyadi László búcsúja” (Benczúr Gyula festménye)

Hunyadi László kivégzése (Székely Bertalan rajza)

Hunyadi János idősebbik fia, aki apja politikáját követte volna, és édesanyja, Szilágyi Erzsébet, valamint nagybátyja, Szilágyi Mihály magyar nemzeti királynak szánta. De a bárók és a király törbe csalták és törvénytelenül kivégeztették. Erkel Ferenc operája tette nemzeti hőssé Hunyadi Lászlót, „Magyarország viragszálát”.

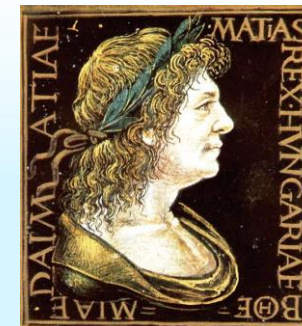

Madarász Viktor festménye a párizsi világkiállítás díjnyertes alkotása: „Hunyadi László siratása”

Mátyás király híres lovas szobra Kolozsvárott

Mátyás király

Hunyadi Mátyás uralkodása idején élt Magyarország a virágkorát. Európai nagyhatalomnak számított. A török elleni felkészülésként Mátyás német-római császár akart lenni, ezért nyugat felé hódító háborúkat folytatott. Reneszánsz király volt, támogatta a művészeteket és tudományokat. A nép szerette: „Meghalt Mátyás király, oda az igazság”. Az igazságos király alakja számtalan magyar népmesében is fennmaradt.

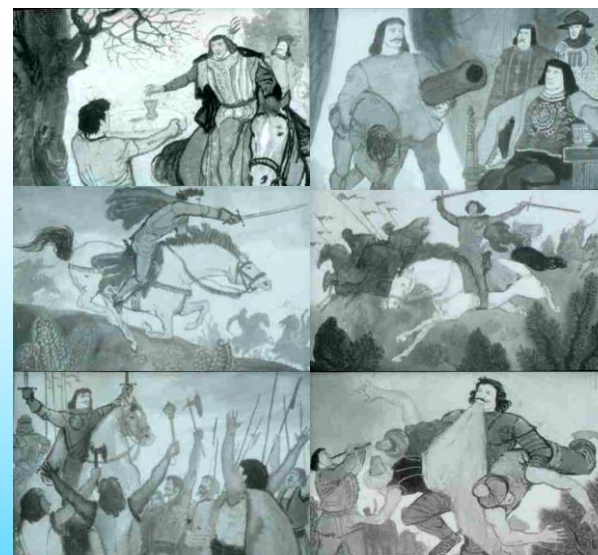

Nagyvázsony, Kinizsi kedvenc vára

Kinizsi Pál

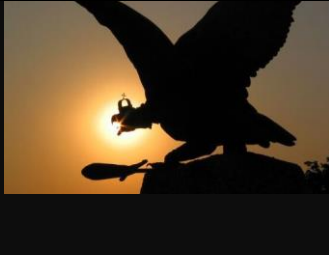
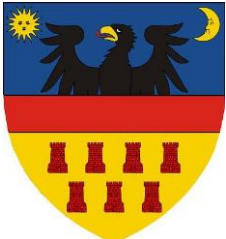
Egy nagy erejű molnárlegény egyszer egy malomkővet tálcaként emelve kínálta meg Mátyás királyt vízzel. Kinizsi a Fekete sereg egyik vezére lett, részt vett Mátyás háborúiban. Legyőzhetetlen volt, ő az egyetlen magyar hadvezér, aki soha, egyetlen ütközetét sem veszítette el, a törökök rettegtek tőle. Uradalmának központja Nagyvázsony volt.

Kinizsi Pál molnárlegény korában Mátyás királynak malomkő-tálcan kínálta a vizet. A cseh hadjáratban egyszerre visz a királynak egy cseh ágyút és egy hozzá való pattantyúst. Kinizsi, mint Délvidéki főkapitány – Hunyadihoz hasonlóan – a törökök réme. Nem csak nagy erejű, igen kegyetlen is. A győztes kenyérmezei ütközet után pl. három elfogott törökkel táncolt egy-egy a hóna alatt, egy a foga között. (Hont - Varsányi Ferenc rajzai)

A legyőzhetetlen Kinizsi még nagyon idős korában is, amikor már csak hordszéken vitték, sikeres hadjáratot vezetett messze Szerbiába a török ellen Söt, halála után egy török Kinizsi márvány síremlékére lőtt, s a visszapattanó golyó megölte a törököt.

II. LAJOS 1516-1526 38. király <i>Habsburg Mária</i>	8. tábla Jagelló <i>ANNA</i> aki hozzá- megy>>>	Habsburg I. FERDINÁND- hoz, aki 1526-1564 39. császár/király	Jagello IZABELLA aki hozzámegy >>>	Szapolyai (Zápolya) I. JÁNOS hoz 1526-1540 39. (ellen)király	Jagello <i>ANNA</i> BÁTHORY IST-VÁN hoz aki lengyel király és 2. erdélyi fejede- lem: 1571-1598 BÁTHORY ZSIGMOND 3. erdélyi fejedelem 1588-1602	XVI. század (1501-1600)
	I. MIKSA 1564-1576 40. császár/király <i>Spanyol Mária</i>	HABSBURG-HÁZ	HABSBURG <i>Stájer KÁROLY</i> Bajor Mária	(II.) JÁNOS ZSIGMOND 1. erdélyi fejedelem: 1540-1571	<i>Báthory címer</i> 	XVII. század (1601-1700)
	I. RUDOLF 1576-1608 41. császár/király		II. FERDINÁND 1619-1637 43. császár/király <i>Bajor Mária-Anna</i>			
<i>Török</i>	<i>Habsburg címer</i>			ERDÉLY	BÁTHORY GÁBOR erd.fejed.: 1608-1613 BETHLEN GÁBOR erd.fejed.: 1613-1629	XVIII. század (1601-1700)
			III. FERDINÁND 1637-1657 44. császár/király <i>Spanyol Marianna</i>			
			I. LIPÓT 1657-1705 45. császár/király <i>Pfalzi Eleonora Magdolna</i>	ORSZÁG 	I. RÁKÓCZI GYÖRGY erd.fejed.: 1630-1648 <i>Lorántffy Zsuzsanna</i> II. RÁKÓCZY GYÖRGY erd.fejed.: 1648-1660 <i>Báthory Zsófia</i>	XVIII. sz.
			<i>Károly felé</i>	<i>Rákóczi címer</i>		

Derkovics Gyula: „Dózsa a várfalon”

Dózsa szobor a Budavári Palota alatt

Dózsa György

1514-ben a túrhetetlen terhek miatt egy török elleni keresztes hadjáratnak szervezett parasztsereg a nemesség ellen fordult. Országszerte kitört a felkelés. A paraszt seregek fővezére egy végvári katona, a székely Dózsa György volt. A parasztfelkelést Temesváron levertek, megtorolták, és a vezért is kivégezték. Előkészítve ezzel a mohácsi vészt.

A mohácsi csata török ábrázolása. Elsőként Kanizsai Dorottya adta meg a végtisztességet a Mohácsnál elesett hősöknek.

Kanizsai Dorottya

Korának legműveltebb asszonya, hatalmas dunántúli uradalom birtokosa. Nádasdy Tamás nádor felesége. Fia, Ferenc a híres „fekete bég”. Politikus is volt, Sárovról végvári harcokat is irányított a török ellen. Vele halt ki a Kanizsai család. Lékán (Ausztria) van eltemetve a Nádasdy kriptában.

Tinódi Lantos Sebestyén; előbb Török Bálint, később Nádasdy Ferenc lantosa, a legendás végvári idők krónikása.

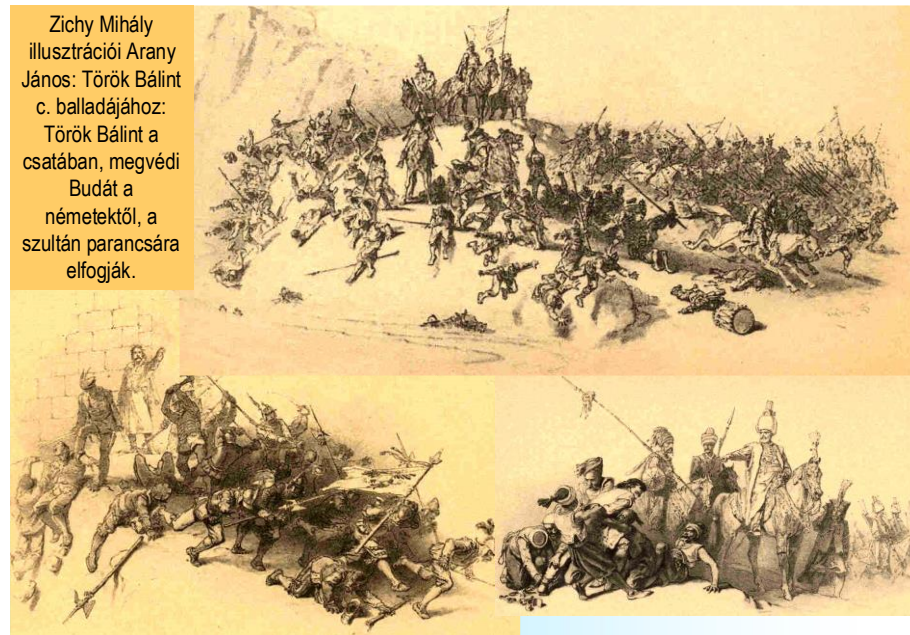

Török Bálint megítélése nem egyértelmű a harcos nagyr, és a vitéz katona, az országért rabságot szenvedő törökverő között.

Török Bálint

Szapolyai János és Ferdinánd király korának leghíresebb hadvezére; hol az egyik, hol a másik hűségén gyarapította birtokait. Részt vett a Mohácsi csatában is. Korának legszebb, legdaliásabb főura volt. Amikor a szultán Budát csellel elfoglalta 1541-ben, Török Bálintot is rabul ejtette és haláláig Konstantinápolyban tartották, főleg emiatt vált legendássá az alakja.

Zichy Mihály illusztrációi Arany János: Török Bálint c. balladája: Török Bálint a csatában, megvédi Budát a németektől, a szultán parancsára elfogják.

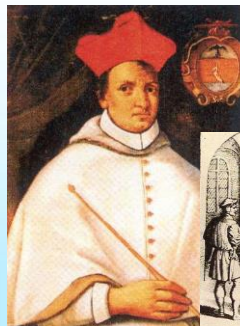

Wagner Sándor: Izabella királynő búcsúja Erdélytől

Fráter György

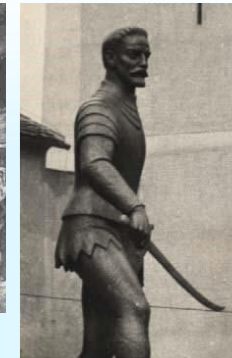
György barátot meggyilkolják a németek alvinci kastélyában

A horváth származású pálos rendi szerzetes György barát, vagy csak a „Barát” néven vált kora legnagyobb politikusává. Szapolyai János nemzeti királyt támogatta Ferdinánd ellenében, majd a törökök szövetségeseként Erdélyben János király özvegyének, Izabellának és fiának, János Zsigmondnak a politikáját irányította a németek és a török között lavírozva. Kialakította az erdélyi fejedelemséget.

Kőszeg ostroma

Jurisich Miklós

Amikor a Nagy Szolimán szultán először akarta Bécset elfoglalni, Kőszeg váránál megállt. Az ostrom elhúzódott, és végül is Jurisich Miklós, a város kapitánya megállította a török sereget. Kőszeg városának hősi és sikeres ellenállása a sokszoros túlerőnek csak a későbbi egri ostromhoz hasonlítható a magyar történelemben.

„Felhőbe hanyatlott a drégeli rom, Rá visszasüt a nap, ádáz tusa napja;”

„Hadd zúgjon az álgyu! Pogány Ali mond, És pattog a bomba, és röpked a gránát; Minden tüzes ördög népet, falat ont: Töri Drégel sziklai várát.”

(Részletek Arany János balladájából; Zichy Mihály rajzaival.)

Szondi György

„Hogy vitt ezerekkel! Hogy vitt egyedül! ... Rusztem maga volt ő! S hogy harcola még, Bár álgyugolyótul megtört ina, térde! ... Ő áll a halála vérmosta fokán, Diadallal várta be végét.”

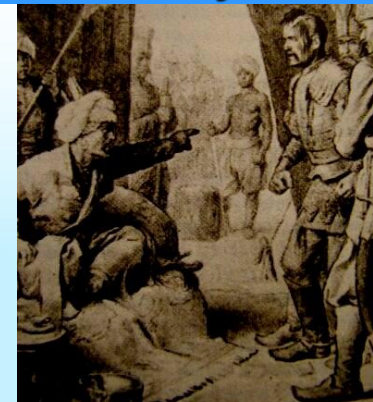
A Drégelyi vár kapitánya. A budai pasa hatalmas sereggel körülfogta a várat, de Szondi és a kevés védő nem adta fel a várat, hanem az utolsó emberig harcoltak. Az eseményt Arany János örökítette meg az irodalomban egy híres balladában: „Szondi két apródja”.

A vár romjai Temesváron. Temesvár Károly Róbert idejében egy ideig királyi székhely volt.

A sebesült Losonczyt Ahmed pasa kivégezteti

Losonczy István

Losonczy István Temesvár kapitánya volt a török világ kezdetén. Az idegen zsoldosok feladták a várat a hatalmas ostromló seregnek Losonczy akarata ellenében, majd amikor a védők kivonultak, lemészárolták őket. Ez után Temesvár majd' 400 éven át török megszállás alatt állt.

Nyáry Lőrinc

„Nyáry Lőrinc és Pekry Gábor elfogatása” (Than Mór festménye)

Szolnoki vár kapitánya. Az 1552. évi nagy török hadjárat idején, az Eger ellen vonuló törökök először Szolnokot támadták meg. A várat a külföldi zsoldosok feladták, de Nyáry Lőrinc és helyettese Pekry Gábor egyedül is felvették a harcot a betörő ellenséggel. Nyáryt elfogták és Konstantinápolyba vitték fogolyként, de sikerült megszöknie és hazatért.

Dobó István

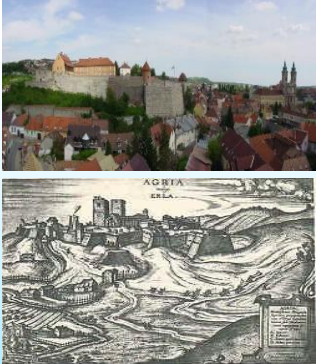
„Egriek, vitézek,
végeknek tüköri!”

„Egri nők”
(Székely Bertalan
festménye)
Egerben még az
asszonyok is
harcoltak a
bástyákon.

Dobó István felvidéki birtokos volt. Egyetlen hősi tettet jelentette az egri vár megvédése a százszeres túlerőben lévő török sereg ellen 1552-ben. Az eseményt Gárdonyi Géza „Egri csillagok” című regénye örökölte meg, s tette Dobót nemzeti hőssé. A végvári vitézek a török korban az egrieket tekintették mintaképüknek. „Egriek, vitézek, végeknek tüköri” – írja Balassi.

Bornemisza Gergely

Az egri vár ma és régen

Gárdonyi szerint Dobó István mondása volt Bornemisza Gergely kardjára vésvé: „Az a fő, hogy ne féljünk!”

Az 1500-as években népszerű „Gergely deák” egyszerű származású volt, és az egri ostrom idején Dobó István hadnagya, legfontosabb segítője volt. Dobó után ő lett az egri főkapitány. Sokat harcolt a törökkel, végül elfogták és Konstantinápolyban kivégezték. Előnevét az ostrom után adományként kapott Kánó faluról vette fel: Kánói Bornemisza Gergely. (Kánó Teresztenye szomszédja)

Zrínyi Miklós

Zrínyi egy hónapig védte Szigetvárat a hatalmas túlerő ellen, és amikor már tovább nem tudta tartani magát a maradék vitézeivel kiment a várból és elesett.

Horvát bán, Dunántúli főkapitány a török időkben. Harácsoló, féktelen nagyúr volt, mint pl. Török Bálint, de élete végén, amikor a Nagy Szolimán szultán harmadik magyarországi hadjáratára indult, Zrínyi önfeláldozó módon az útját állta Szigetváron. Zrínyi elesett ugyan, de Szolimán is meghalt a hadjárat alatt. Ezzel a tettevel emelkedett a magyar hősök közé.

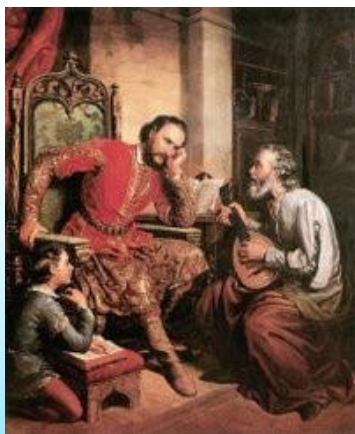
Szigetvár végőrái: Zrínyi Miklós a kirohanás előtt (Székely Bertalan festménye)

Bajvívás: párbaj török és magyar tisztek között

Thúry György

A „nagy” Thúry György a végvári harcok legkiemelkedőbb hőse volt a Dunántúlon, a török ellen. Palota (Várpalota) és Kanizsa (Nagykanizsa) kapitánya volt; olyan legyőzhetetlen bajvívó (párbajozó), mint Gyulaffy László, vagy Huszár Péter. A törökök végül törbe csalták, csak úgy tudták megölni. Thúry György volt a leghíresebb „törökverő”.

„Nádasdy és Tinódi”

Nádasdy Ferenc

Dunántúli magyar főúr, uradalmának központja: Sárvár volt. Egész életében a török elleni végvári harcokban vett részt, a neve „Fekete bég” volt. Sokat tett a művészetek fejlődéséért, ő pártolta és segítette Tinódi lantos Sebestyént is. Az ő özvegye volt az igazságtalanul megvádolt Báthory Erzsébet, a „csejtei szörnyeteg”.

„Jó ború Badacsony,
sok halú Balaton, Isten
veled Csobánc, engem
többé nem látsz”

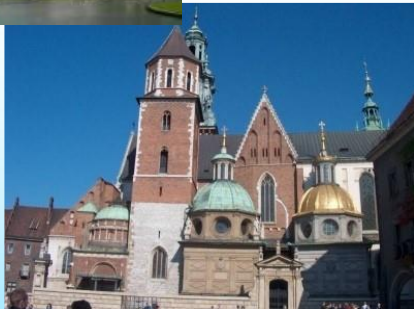

Gyulaffy László

Dunántúli nemes, Csobáncon volt birtoka. Híres végvári kapitány volt, Tatán, Pápán, Győrött, Csobáncon és Tihanyban. Visszafoglalta a töröktől Veszprémet. Párviadalban legyőzhetetlen volt, mint legendás bajvívó. Amikor a Habsburg udvar igazságtalanul támadta, Erdélybe költözött és János Zsigmond, majd Báthory István generálisa lett.

Krakkó, királyi vár, a Wavel.

Báthory István

Az egyik leghíresebb és Bethlen Gábor mellett a legsikeresebb Erdélyi fejedelem, aki nemcsak Erdélyország erejét alapozta meg, de arra is futotta energiájából, hogy a lengyel trónörökös nő feleségül vételével lengyel király is lett. A lengyelek egyik legnagyobb királya volt, akire szívesen emlékeznek és aki sikerrel harcolt az oroszok ellen.

Bocskai és a hajdúk

Bocskai István

Császárpárti főúr az erdélyi Szilágyság és Bihar területén. Élete vége felé azonban a kóborló szabadlegények, a hajdúk segítségével harcba lépett a németek ellen, felszabadította Erdélyt, amelynek fejedelme lett, és Magyarország nagy részét. Ő telepítette le a hajdúkat a mai Hajdúság területén, amiért a „magyarok Mózesének” is nevezik.

Bethlen Gábor tudósai körében (Dósa Géza festménye)

Bethlen Gábor

Bethlen Gábor kiváló politikus, hadvezér volt. A kis Erdélyországot világpolitikai tényezővé tette. Erdélyi fejedelemsége idején élte Erdély az aranykorát. Ő volt a „nagy fejedelem”. Kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkezett, célja Magyarország függetlenségének a kivívása volt, amit el is ért volna, ha viszonylag korán meg nem hal.

A Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára

Lorántffy Zsuzsanna

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem felesége. Kedvenc tartózkodási helye Sárospatak volt. Sokat tett azért, hogy a pataki Kollégium az ország egyik leghíresebb és legjobb iskolájává vált. Ő hívta meg a híres cseh pedagógust Comenius Jánost is Patakra.

Patócsy Zsófia

Szádvár romjai a Galyaságban
(nem messze Tersztenyétől)

Patócsy Zsófia sírja Küküllő várában

Bebek György felesége. A történelem Zrínyi Ilonán kívül még három magyar asszonynak adott lehetőséget, hogy hőssé váljon és katonaság élén szálljon szembe császári csapatokkal: Frangepán Katalinnak (Zrínyi Péter feleségének Csáktornyan), Széchy Máriának, a legszebb magyar nőnek, Wesselényi Ferenc feleségének Murány várában), s Patócsy Zsófiának Szádváron. Ő élt ezzel a lehetőséggel: hetekig védte a várat.

Zrínyi Miklós

„Nem írom pennával
Fekete téntával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel
Az én örök híremet.”

Horvát bán, hadvezér és író: a Szigeti veszedelem szerzője. Ő vezette a török ellen a sikeres „téli hadjáratot”: felégette az északi hidat, a török utánpótlás útvonalán. Nagy tekintélyű államférfi volt, a Wesselényi-féle összeesküvésben magyar nemzeti királlyá választották volna, de gyanús körülmények között vadászbaleset áldozata lett.

Zrínyi Ilona

„Rabság bilincseit kerülő magyarság: egy
Munkács várába szorult a szabadság.
Kit egy Zrínyi szívű tartott meg, asszonyság.
Hol vagy, s hálát nem adsz egész magyarság?”

Zrínyi Péter és Frangepán Katalin lánya, akit I. Rákóczi Ferenchez adtak nőül. Fia II. Rákóczi Ferenc, a szabadsághős. Zrínyi Ilona második férje Thököly Imre. A Thökölyi-féle szabadságharc bukása után évekig védte Munkács várát az osztrákok ellen. Bécsbe került, majd követhette férjét a törökországi száműzetésbe. A Kassai dómban van eltemetve.

Thököly Imre

Kiváló stratégiai érzékelő magyar hadvezér, aki fiatal korától harcban állt az osztrákokkal. Felső-Magyarországot fellázította és elkezdte a Thökölyi-féle szabadságharcot felesége, Zrínyi Ilona és a Rákóczi árvák (Ferenc és Júlia) uradalmainak segítségével. A törökök segítették és magyar királynak titulálták („kuruc király”). Száműzetésben halt meg.

<i>Kurucok</i>		I. JÓZSEF 1705-1711 46. császár/király	III. KÁROLY 1711-1740 47. császár/király <i>Braunschweigi Erzsébet Krisztina</i>	I. APAFI MIHÁLY erd.fejed.: 1661-1690 <i>Bornemisza Anna</i> II. APAFI MIHÁLY erd.fejed.: 1690-1701	. RÁKÓCZI FERENC <i>Zrínyi Ilona</i> II. RÁKÓCZI FERENC utolsó erdélyi fejedelem: 1704-1711 	XVIII. század (1701-1800)
<i>Huszárok</i>			MÁRIA TERÉZIA 1740-1780 48. császár/királynő LOTARINGIAI FERENChez	9. tábla HABSBURG-LOTARINGIAI-HÁZ		
		<i>II. József</i>	II. JÓZSEF 1780-1790 49. császár/király	II. LIPÓT 1790-1792 50. császár/király <i>Bourbon Mária Lujza</i>		XIX. század (1801-1900)
<i>Kossuth Lajos</i> <i>Szabadságharc</i>			V. FERDINÁND 1835-1848 52. császár/király	I. FERENC 1792-1835 51. császár/király <i>Szicíliai Maria-Teresia</i>		
		<i>Károly Lajos felé</i>		FRENC KÁROLY <i>Bajor Zsófia</i>	<i>Széchenyi István</i>	

Tokaj és a Hegyalja, ahol a Thököly-féle szabadságharc után és a Rákóczi szabadságharc előtt Tokaji „Ferkó” elindította a kuruc felkelést.

Tokaji Ferenc

Thökölyi Imre hadnagya volt, s a Thököly szabadságharc bukása után a Hegyalján maradt: a Zempléni hegyekben, a Szalánci erdőben ő volt a „bújdósó haza kardforgatója”, a bújdósó kurucok vezére, Esze Tamás, Kis Albert és Szalontai György mellett. Ő vezette a sikertelen Hegyaljai felkelést. Árulás útján Szendrőnél, a Bódva völgyében elfogták, kivégezték.

Esze Tamás és Rákóczi Ferenc találkozása a kuruc szabadságharc előestéjén a lengyel határon.

Esze Tamás

A Rákóczi szabadságharc előkészítője, a Hegyaljai felkelés egyik vezetője, Rákóczi bizalmasa, annak ellenére, hogy jobbágy volt. Rákóczi nemességet adományozott neki és 3 ezredet vezénylő brigadérossá tette. Valószínűleg politikai merénylet áldozata lett a szabadságharc alatt, mert tevékenysége sértette a nemesség érdekeit. A nép körében legendás volt.

II. Rákóczi Ferenc

Sárospatak:
Rákóczi
székhelye, a
Hegyalja és a
„magyar
szabadság
fővárosa”.
Jobbra:
Mányoki Ádám
híres Rákóczi
portréja.

Zrínyi Ilona és I. Rákóczi Ferenc fia. Az ország leggazdagabb főnemeseként, német neveltetése ellenére élére állt a kuruc mozgalomnak és 8 éven át harcolt a magyar függetlenségért. A szatmári béke után önkéntes száműzetésben élt Rodostóban, Törökországban. Legnagyobb nemzeti hősünk. A kassai dómban temették újra, amikor hamvait hazahozták.

„Egyedül hallgatom tenger mormolását, tenger habja felett futó szél zúgását;
Egyedül, egyedül, a bujdósók közül, Nagy Törökországban; Hacsak itt nem lebeg
sírházban nyugovó Rákóczi nagy lelke, az eget csapkodó tenger haragjában!”

(Részlet Lévy József Mikes című verséből)

„Törökbársony süvegem, Balogh Ádám a
nevem, Ha vitéz vagy jer velem.”

Béri Balogh Ádám

A Rákóczi szabadságharc legendás híru brigadéros a Dunántúlon, a Tolna megyei Fadról. Ocskay Lászlóhoz és Bezerédy Imréhez hasonló vitéz volt, de az előbbieket hírnevét árulásuk elhomályosította. Balogh Ádám viszont az utolsó napokig kitartott; Eszéknél elfogták és Budán kivégezték.

Kurucok Érsekújvárnál; a vár a szabadságharc vége felé sokáig szigetként állt ellen a német támadásoknak.

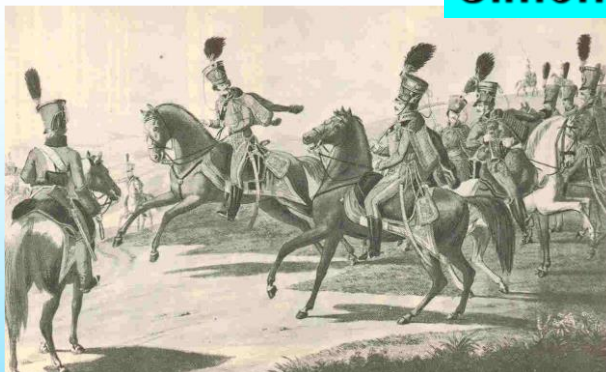
Vak Bottyán

A Rákóczi-féle szabadságharc egyetlen tehetséges hadvezére volt Bottyán János, aki végvári katonából lett Rákóczi fejedelem generálisa. Elfoglalta az egész Dunántúlt. Főnemes tábornok társai lenézték alacsony származása miatt, de a nép és a kuruc katonaság rajongott érte („Bottyán apánk, Jótevő János”). A szabadságharc vége előtt meghalt, Gyöngyösön.

Magyar huszárok a francia háborúk korából

Simonyi óbester

Simonyi József ezredes, a „legvitézebb magyar huszár” Mária Terézia uralkodása idejében részt vett a poroszok és a franciák elleni háborúban. Bátorságával és sikereivel dicsőséget szerzett a magyar huszároknak külföldön. Az ő nevéhez fűződik az első magyarországi „természetvédelmi terület”: a Debreceni Nagyerdő fasorainak a kialakítása.

Sándor Móricz

Az „ördögfogat” (az ötös fogat). A Bécs-Budapest verseny 36 órát vett igénybe.

Sándor Móricz lovas bravúrjai

Az „ördöglovas”. A valaha élt legkiválóbb magyar lovas, Sándor Móricz gróf. Nemzeti érzelmű főnemes volt a Reform korban. Lovaival bravúros mutatványokat vitt végbe (zajló Dunán való átkelés, ablakon ki-be ugratás, gőzhajóval versenyzés Buda-Bécs között). Metternich herceg lányát vette feleségül.

Wesselényi Miklós

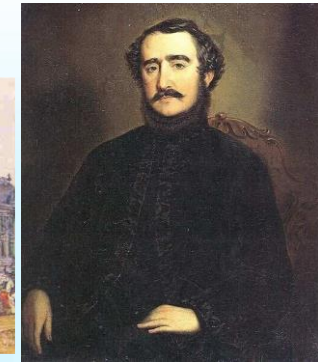
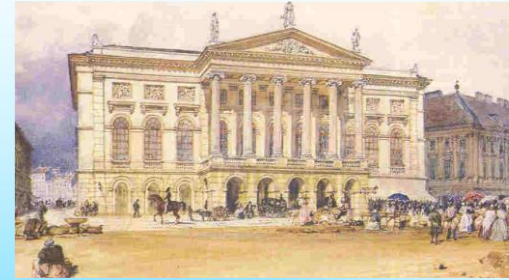
A nagy pesti árvíz

Wesselényi Miklós báró reformkori politikus volt, aki tevékenyen részt vett Magyarország fejlesztésében. Legnevesebb tette a pesti Duna árvíz idején, a mentéshez kötődik. El is nevezték az „árvízi hajósnak”.

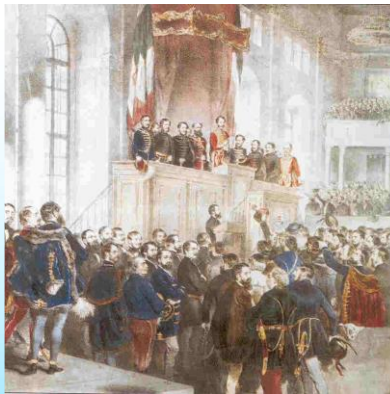
Széchenyi István

A Magyar Tudományos Akadémia (lent), a Lánchíd, a gőzhajózás, lótenyésztés, a Tisza szabályozás mind Széchenyi nevéhez fűződik.

Gróf Széchenyi Istvánt még politikai ellenfele, Kossuth Lajos is a „legnagyobb magyarnak” tartotta. A legjelentősebb reformkori politikus volt. Nagyon sokat tett a nemzetért, megalapította a Tudományos Akadémiát, elősegítette a magyar gazdaság fejlődését. Szívesen elkerülte volna a háborút 1848-49-ben. Osztrák házi őrizetben halt meg.

Kossuth Lajos

Kossuth kimondja az osztrákok trónfosztását a Debreceni nagytemplomban

Reformkori politikus, Monokon született. Az 1848-49-es szabadságharcban az ország kormányzója volt, majd a harc leverése után külföldön élt száműzetésben, onnan szötte tovább a függetlenségi terveket. Olaszországban, Torinóban halt meg. Hamvai hazahozatala után Mátyás királyhoz és Rákóczihoz hasonlóan népi legendás alakká is vált: „Kossuth apánk”.

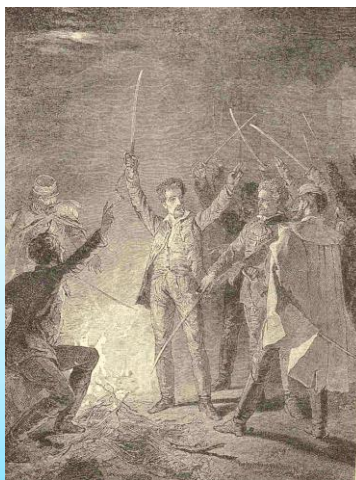
Damjanich János

Damjanich a nagysallói ütközetben (Than Mór festménye)

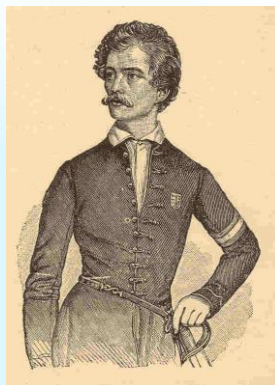

„Tiszteletbeli magyar” hős, a szerb származású katona, az 1848-49-es szabadságharc tábornoka és az aradi vértanúk egyike. Ő vezette a legendás „veres sipkásokat” és sikeres csaták sorozatát vívta: a vértanúk közül ő volt a legsikeresebb hadvezér, a „hősök hőse.”

Petőfi Sándor

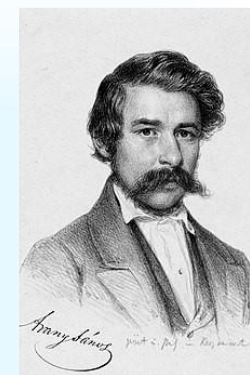
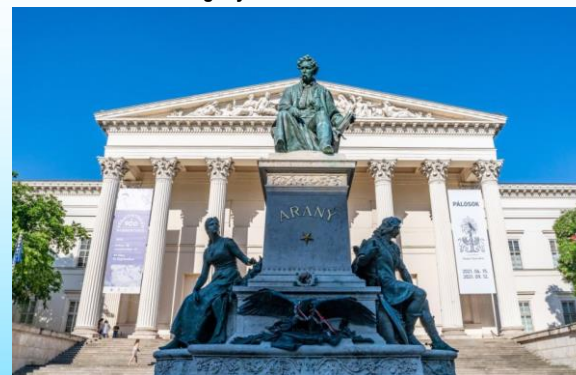
„Talpra magyar, hí a haza! Itt az idő, most, vagy soha!”
(Petőfi: Nemzeti dal, Zichy Mihály rajzával)

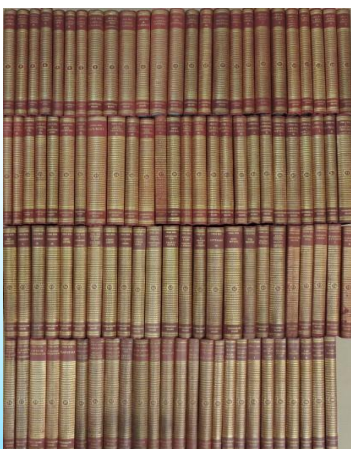
A legmagyarabb, legeredetibb, népies költő, aki a költészet mellett politizált is. Nagy része volt az 1848-as forradalom kirobbantásában, a szabadságharc végén pedig csatában esett el, Bem „apó” seregében harcolva az oroszok ellen, Segesvár mellett.

Arany János emlékműve a Nemzeti Múzeum előtt; a talapzaton két irodalmi alakja, Toldi Miklós és Rozgonyi Piros ül.

Arany János

A legnagyobb magyar költő, a magyar nyelv mestere. Számtalan történelmi esemény, legenda megörökítője a költészetében. Ezzel nagyban hozzájárult a magyarságtudat kialakításához, erősítéséhez a XIX. században. Petőfi jó barátja és fegyvertársa a szabadságharcban.

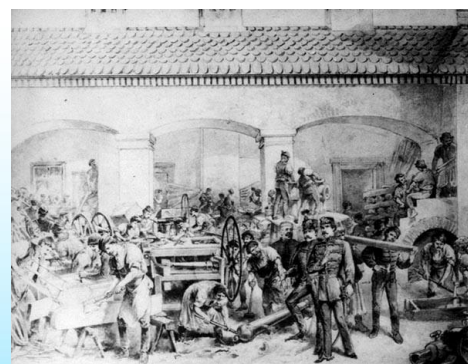

Jókai Mór

„Egy kincse van minden nemzetnek adva, míg azt megőrzi híven, addig él. E kincs neve: az édes anyanyelv.”

A legnagyobb magyar író, történelmi tárgyú regényei nagyban hozzájárulnak a magyarságtudat kialakításához erősítéséhez. Nagy része volt az 1848-as forradalom kirobbantásában, a szabadságharc után pedig a hősök emlékének dicsőítésében

Gábor Áron

„Gábor Áron rézágyúja fel van virágozva.
Indulnak már a honvédek messze a határra.
Nehéz a rézágyú, felszántja a hegyet völgyet,
Édes rózsám a hazáért el kell válnom tőled.”

Székely hazafi, aki az 1848-49-es szabadságharc idején ágyú-öntödét alakított ki Kézdivásárhelyen, Erdélyben. Ő látta el Bem Erdélyt felszabadító seregét ágyúkkal. A harcokban maga is hősi halált halt.

Mária főhadnagy

Huszka Jenő operettje „Mária főhadnagy” címmel, tette a személyét – utólag – népszerűvé. Balra az operett alakja, jobbra egy fénykép.

Lübstick Mária az 1848-49-es szabadságharc egyetlen olyan női résztvevője, aki – férfi álnéven jelentkezve huszárnak – nem csak jelen volt, de ki is tüntette magát a csatákban (pl. Branyiszközi áttörés, Buda ostroma, Komárom), és tiszti rangot is kapott. Az 1800-as évek végén, méltatlanul mellőzve, szegénységben halt meg Újpesten.

Bem apó

Bem a bravúros nagyszabeni hadműveletet irányítja

„Tiszteletbeli magyar” hadvezér, a lengyel származású Bem József. Lengyelországban az oroszok ellen harcolt, Bécsben az 1848-as forradalomban, majd Kossuth tábornoka lett. Akárcsak Napóleon, tehetséges tüzértiszt volt. Erdélyt felszabadította, nem rajta múlt a szabadságharc bukása. A honvédek rajongtak érte. Törökországban halt meg.

Görgei Artúr

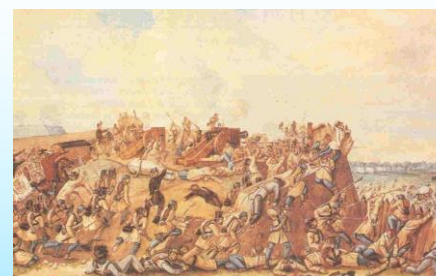
Görgei (sapkáját lengetve) a váci csatában vezeti a huszárság rohamát (részlet Thy Mór festményéből)

Fiatal tisztként csatlakozott a magyar szabadságharchoz, és hamarosan fővezér lett. Nagyon tehetséges hadvezérnek bizonyult, a felvidéki hadjáratát később külföldi katonaiskolákban tanították. Ő vezette a tavaszi hadjáratot és Buda visszafoglalását. Az óriási túlerő ellenében letette a fegyvert, ezért sokan – alaptalanul – árulónak tartották.

A szabadságharc végén Komárom külön kis ország volt: saját újsággal, színházzal. Egy-egy kitérőt 100 km távolságra is végrehajtottak a várból.

Klapka György

„Híres Komárom nincs megvéve, Klapka György a fővezére. Bátran kiáll a csatatérre. Büszkén kiáltja: magyarok előre!” (Egressy Béni: Klapka induló)

„Messze földön híres Vég-Komárom vára, Minden magyar ember büszkén tekint rája”

Görgei egyik tehetséges hadvezére a szabadságharc során. Azzal vált híressé, hogy Komárom várát a fegyverletétel után is tovább védte, és kedvező megadási feltételeket harcolt ki. A „komáromi menlevél” sok hazafi életét mentette meg, pl. Jókai Mórét is. A kiegyezés után Klapka visszatért Magyarországra és aktívan részt vett a politikában.

A magyar történelem utolsó dicsőséges napjait a Szabadságharc 1849. évi tavaszi hadjárata jelentette. (A tápióbicskei csata, Than Mór festménye)

A 13 aradi vértanú

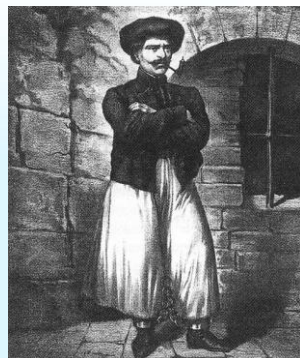

Átlósan fentről balra és lefelé: 1. Damjanich János, gróf Vécsey Károly, Desseffy Arisztid, Aulich Lajos. 2. Pöltenberg Ernő, Schweidel József, Kiss Ernő, gróf Leiningen Károly. 3. Knezics Károly, Török Ignác, Lahner György. 4. Nagy Sándor, Lázár Vilmos tábornokok.

Rózsa Sándor a „magyar Robin Hood”; a szegényeket az igazságtalan hatalom ellen segítő betyár képét testesíti meg. („Pusztai találkozás” Wagner Sándor rajza)

Rózsa Sándor

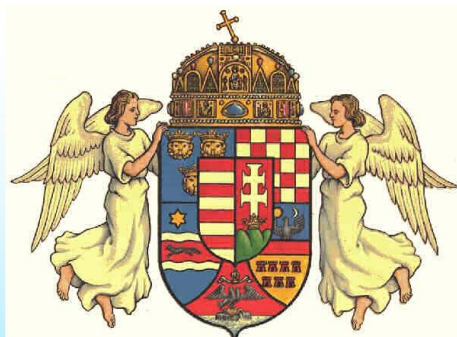

A XIX. századi magyar betyárvilág legendás alakja, a „szegények védelmezője”. A felvidéki Vidróczi, Jánosik, a bakonyi Sobri Jóska, Angyal Bandi stb mellett a Szeged környéki puszták útonállója volt, aki az 1848-49-es szabadságharcban csapatot alakítva harcolt, ezért Kossuth kegyelmet eszközölt számára; később ismét betyár lett; végül börtönbe került.

A betyárvilág romantikája: „Piroslik már a fákon a levél, Süvölt köztük, süvölt az őszi szél, Homályos a nap, a mező deres; Pásztor, betyár, meleg tanyát keres. Betyár embernek jó tanyája nincs, Minden felől csörög rá rabbilincs. Száraz bokorban húzza meg magát, Átkozza a hús őszi éjszakát.” (Petőfi Sándor verse, Liezenmayer Sándor rajza)

A kiegyezéskor létrejött állam címere: középen a magyar címer (Árpád-sáv, kettős kereszt, hármaskorona); balra fent Dalmácia, jobbra fent Horvátország, balra lent Szlavónia, jobbra lent Erdély, lent középen Fiume.

Deák Ferenc a „haza bölcse”. Dunántúli kis faluból származó kisnemes volt. Legnagyobb politikai érdeme, hogy – Kossuthtal ellentétben – kiegyezett az osztrákokkal 1867-ben, s ezzel Magyarország is megindulhatott a fejlődés, az ipari forradalom és a polgárisodás útján.

Deák Ferenc

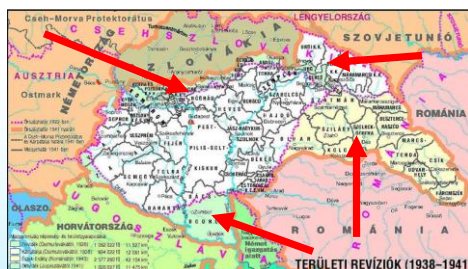

A Tanácsköztársaság katonai vezetői, középen Stromfeld. Az ő nevéhez fűződik a magyar történelemben a magyarok utolsó sikeres hadművelete.

Stromfeld Aurél

Az utolsó sikeres magyar hadvezér. A Monarchia egykori tisztjeként elvállalta a Tanácsköztársaság Vörös hadseregének vezetését, és az országba betört cseh hadakat kiverte a történelmi Magyarország területéről. Sikeresen harcolt volna tovább a románok ellen is, de a Tanácsköztársaság rövid fennállás után megbukott, s ő is lemondott.

A német politika támogatásával Horthy visszaszerezte Magyarországnak a Felvidék déli részét, a Kárpátalja nagy részét, Észak-Erdélyt és délen a Vajdaságot.

A Horthy által alapított vitézi rend címere (Tózsza András is 'vitéz'. A rend örökletes leányágon is)

Horthy Miklós

Vitéz nagybányai Horthy Miklós: Ferenc József szárnysegédje és tenger-nagy volt az I. világháborúban. A Tanácsköztársaság után a két világháború között megszilárdította Magyarország helyzetét. 1920–1945: a „Horthy korszak”. Sajnos a II. világháborúból már nem tudta kimenteni az országot.

Magyar állami címer 1945 – 1956 (fent) és 1956 – 1989 (lent) között

Nagy Imre, az 1956-os forradalom idején miniszterelnök. Az utolsó magyar mártír, a Kádár rendszer áldozata.

Kádár János

A II. világháborút követő kommunista diktatúra (a Rákosi korszak 1949–1956) és az azt követő forradalom szovjet leverése után 1956–1989 között a „Kádár korszak” névadó politikusa. Ez a magyar szocializmus időszaka, amely egyenletes anyagi jólétet és biztonságot adott a lakosságnak, de megvonta a szabadságjogokat. Gazdasági csődbe jutott az ország. A Szovjetunió meggyengülése tette lehetővé a „rendszerátalakítást” 1989-ben.

		10. tábla KÁROLY LAJOS Szász Margit		1849 Kossuth címer		II. FERENC JÓZSEF 1848-1916 53. császár/király Erzsébet királyné, Sissy				1801-1900	
Boldog békeidők: 1867-1919								Ferenc Jóska			
		OTTÓ Szász Mária-Jozefa		FERENC FERDI-NÁND † 1914		RUDOLF † 1889		MÁRIA VALÉRIA			
Deák Ferenc		IV. KÁROLY 1916-1918 54. (utolsó) császár/király Pármai Zita									
				1920 - 1945		1949 - 1956		1957 - 1989		1990 -tól	
		HABSBURG OTTÓ trón - örökös HABSBURG GYÖRGY		Állami címerek 1920-tól							
Horthy korszak		Rákosi korszak		Kádár korszak		Orbán kormányok		1918-1920: I. KÖZTÁRSASÁG (első köztársaság; Károlyi Mihály) 1920: TANÁCSKÖZTÁRSASÁG (diktatúra: Kun Béla) 1921-1944: KIRÁLYSÁG (kormányzó: Horthy Miklós; „Horthy korszak” 1944-1945: nyilas terror: Szálasi Ferenc) 1945-1948: II. KÖZTÁRSASÁG (második köztársaság) 1949-1989: NÉPKÖZTÁRSASÁG (szocializmus 1949 – 1956: „Rákosi korszak” 1957 – 1989: „Kádár korszak”) 1989- től: III. KÖZTÁRSASÁG (harmadik köztársaság. Antal, Boros, Horn, Orbán, Medgyessy, Gyurcsány, Bajnai, Orbán kormány(ok); 1998-2002 és 2010-től: Orbán kormányok)			
Horthy Miklós		Rákosi Mátyás		Kádár János		Orbán Viktor					

XX. század (1901-2000)

XXI. sz.

XX. század (1901-2000)

XXI. sz.

Utószó

A fenti, szubjektív, ismeretterjesztő összeállítás a magyarság „vezetői” identitását tekinti át a legendák korától a XX. századig, 54 uralkodóra (vezérre, fejedelemre, királyra, császárra) 10 táblázatban kitérve. Ezt 22 képgaléria színesíti a hősöknek, vagy más fontos, konszolidációt hozó történelmi személyiségek rövid névjegyeivel.

A magyar történelmi identitás talán legszebb alkotása a Hősök terét is tervező Zala György szobrászművész alkotása, a **Magyar Szabadság** szoborkompozíció, amelyet 1890-ben avattak fel a magyar Golgotán, Aradon. A szoborcsoport központi alakja egy fegyveres, koszorút tartó nőalak: Hungária. Körülötte az Ébredő, a Harcoló, az Áldozatvállaló és a Haldokló Magyar Szabadság allegorikus figurái. A kompozíciót a románok 1923-ban lebontották és az aradi várakban tárolták több mint 80 éven át. 2004-ben Dávid Ibolya kezdeményezésére restaurálták és állíthatták fel újra Aradon, de nem az eredeti helyén, hanem egy, a magyar tömeggyilkosságokat elkövető román „szabadsághős” emlékművével szemben. A talapzaton a 13 aradi vértanú domborműve látható, melyet egyes románok rendszeresen gyalázkodó festékekkel szórnak le.

